

Osa 1. Kaksiosainen kirjoitus käsittelee Hautjärven osuutta kotieläinten lisääntymistieteen ja ambulatoisen klinikan opetusta eli vuosia 1959–1996. Tässä ensimmäisessä osassa keskitytään Hautjärven alkuun, tiloihin ja opetukseen.

Kotieläinten lisääntymistieteen ja ambulatoisen klinikan opetus alkoi 60 vuotta sitten

Ensimmäiset yhdeksän opiskelijaa tulivat Hautjärvelle Oslost vuonna 1959. Obstetriikan ja gynekologian professorina ja Hautjärven johtajana toimi Hautjärven suunnittelija ja opetuksen aloittaja **Ralph Moberg** vuoden 1977 loppuun asti. Opetuksen perusteellisesti uudistanut **Matti Alanko** nimitettiin professoriksi vuonna 1983.

Teksti: Terttu Katila-Yrjänä

Kuvat ellei toisin mainita: Saaren klinikan arkistot

Hautjärven kartano sijaitsee Mäntsälässä Sahajärven rannalla.

Hautjärven kartanon 1800-luvun alkupuolella valmistunut päärakennus. Oopperalaulaja Oiva Soini rakennutti matalat sivusiivet harjoittelutiloihin.

HAUTJÄRVEN OPETUS- JA KOETILA

Suuresta historiallisesta Hautjärven kartanosta oli jäljellä 40 hehtaaria metsää ja 20 hehtaaria peltoa, kun se luovutettiin EKK:lle. Pellot olivat pääasiassa laitumina ja nurmiviljelyssä. Tilanhoitaja ja apumies hoitivat maanviljelyksen, mutta valtion työntekijä vapaa-ajat sopivat huonosti esimerkiksi kuivan heinän tekoon. Toisaalta Mopen aikana opiskelijat osallistuivat muun muassa perunan nostoon juomapalkalla. Oli helppoa, kun Saarelle siirryttäessä jätettiin maanviljely ja metsähoito paremmin osaaville ja keskityttiin ydintehtäviin, opetukseen ja tutkimukseen.

Ainoat uudisrakennukset Hautjärvellä olivat henkilökunnalle rakennettu kuuden asunnon rivitalo ja lämpökeskus sekä vedenpuhdistamo. Päärakennuksen alakertaan remontoitiin laboratoriot, luentsali, toimisto ja professorin työhuone. Professori Mobergin perhe asui päärakennuksen yläkerrassa. Lisäksi alueella oli muutamia vanhoja henkilökunnalle tarkoitettuja pieniä taloja.

Kanalasta tehtiin sikala, mutta suuressa rakennuksessa oli vain yhdessä kerroksessa muutama opetus- ja tutkimuskäytössä oleva karju ja emakko. Entiseen talliin sijoitettiin autotalli, saunat ja niin sanottu *fantomhalli* opetusta varten. Potilaiden kuljetusta varten oli kuorma-auto, jota ajoi ambulatoisen klinikan autoista vastaava työntekijä.

Talliin rakennettiin yläkerta oppilasasunnoksi; siellä oli myös ruoka- ja olohuone, jossa tarjottiin aamiainen ja lounas, sekä keittiö ja keittäjän asunto. Lähes koko Hautjärven toiminnan ajan tätä tehtävää hoiti **Vieno Ketoja**, kaikkien opiskelijoiden äiti. Välistä Vienolla oli hoidettavana sairasmatkoiden ajan naisopiskelijoiden vauvoja. Kärsivällinen Vieno, joka ei häiriintynyt opiskelijoiden meluisista juhlista, ehti hoitaa monta kurssia pitkän työuransa aikana. Kun hän oli eläköitynyt, hänelle myönnettiin Suomen Eläinlääkäriliiton kultainen

Hautjärven kartano luovutettiin Eläinlääketieteellisen korkeakoulun (EKK) opetus- ja koetilaksi vuonna 1956. Kartanossa jouduttiin kuitenkin tekemään laajoja muutos- ja korjaustöitä ennen kuin se voitiin ottaa opetuskäyttöön. Mäntsälän piirieläinlääkärinä toiminut **Ralph Moppe Moberg** suunnitteli ja valvoi rakentamista, joka saatiin päätökseen vuoden 1959 lopussa.

Ensimmäiset opettajat olivat professori Moberg ja **Sakari Sakke Tolonen**. Ensimmäisenä vuonna he ajoivat sairasmatkat omilla autoillaan: Mopella oli uusi hieno Simca, mutta Saken vanhaa kuplavolkkaria opiskelijat kutsuivat jääkaapiksi. Seuraavan, 11. kurssin kymmenen opiskelijan tullessa Hautjärvelle syyskuussa 1960 oli tullut jo kaksi opettajaa lisää: **Erkki Rajakoski** ja **Kaarlo Kallela**. Koskaan sen jälkeen ei opettaja-opiskelijasuhde ollut näin hyvä! Päivällä opettajat tekivät sairasmatkat EKK:n laskuun, mutta vuoteen 1966 asti päivystykset olivat yksityispraktiikkaa.

Vuodesta 1962 alkaen myös Tukholmassa opiskelleet tulivat Hautjärvelle ja opetus siirtyi syyslukukaudesta kevätlukukauteen. Vuonna 1968 valmistuneet eläinlääkärit olivat saaneet jo kaiken opetuksen Suomessa. Opiskelijamäärä nousi 25:een ja vähitellen 45–50 henkilöön. Lukumäärän kasvattua opetusta alettiin antaa sekä syys- että kevätlukukaudella.

Tutkintouudistuksen mukainen opetusohjelma otettiin käyttöön syyslukukau-

della 1978. Klinikakiertoa varten kurssi jaettiin kahteen osaan, minkä vuoksi kaikki jouduttiin luennoimaan kahteen kertaan: 2 x 135 tuntia = 270 tuntia! Neljäs vuosikurssi vietti Hautjärvellä koko syyslukukauden, kuutoskurssi tammi-maaliskuun ja viides huhti-toukokuun.

Kauko Roine lähdössä sairasmatkalta nimikkoautollaan mustalla Volvo Duetilla.

Terttu Katilan ensimmäinen työpäivä Hautjärvelä 2.1.1978. Assistentti Satu Pyörälä neuvoo maitonäytteiden käsittelyssä. Kartanon keittiöön remontoitussa laboratorioissa oli säilytetty keitiökaapit.

Toimistossa oli kaksi sihteerä, joiden tehtävänä oli kirjanpidon ja laskutuksen lisäksi muun muassa professorin käsin kirjoittamien tekstien puhtaaksi kirjoittaminen koneella. Taina Lahin, joka tässä keskustelelee professori Alangon kanssa, toimi myös puhelinkeskuksena.

ansiomerkki, mikä osoittaa, kuinka pidetty ja arvostettu hän oli.

Kartanon isossa navetassa asusti tilan oma karja, parisenkymmentä lypsävää ja nuorikarja. Toisella puolen käytävää olivat pienemmässä tilassa potilasnaudat. Lisäksi oli monta hevuskarsinaa. Rakennuksen toiseen päähän sijoitettiin leikkaussali ja käsittelytila, jossa tutkittiin ja leikattiin lehmät. *Leikkaussali* tarkoitti erillistä tilaa, jonka lattialle levitetyille paksuille patjoille hevonen kaadettiin, ja ripustettiin jaloistaan roikkumaan katossa olevaan koukkuun. Helsingistä poistettu valaisin oli käytössä, mutta ei anestesia laitetta. Kirurgin selkä oli kovalla koetuksella, jos leikkaus kesti kauemmin.

Navettarakennuksen toisessa päässä oli eläinlääkäreiden toimisto, jossa vastattiin puhelimeen, jaettiin aamulla työt ja hoidettiin paperityöt. Vain professorilla oli työhuone, muilla eläinlääkäreillä ei ollut omaa huonetta ennen 1980-lukua. Lisäksi oli tila, johon opiskelijat kokoontuivat työnjakoa varten ja pakkasivat eläinlääkäreiden laukut, sekä alkeellinen pieneläinvaastanotto, välinehuolto, lääkevarasto, vaatevarasto, pesualtaat ja pukukaapit.

Unohtaa ei sovi myöskään kahta rantasaunaa Sahajärven rannassa. Suurempi, jossa oli myös iso pukeutumis- ja seurustelutila, oli sekä opiskelijoiden että henkilökunnan käytössä; siellä oli kiva järjestää juhlia ja illanviettoja. Saunan vieressä oli

tenniskenttä, jolla pelasivat opiskelijat ja henkilökunta.

Hautjärvellä oli siis paljon rakennuksia ja tiloja, mikä tarkoitti paljon neliöitä (noin 6000) ja paljon tilakustannuksia. Tiloja ei ollut alunperin suunniteltu eläinlääketieteen opetukseen ja tutkimukseen, mikä näkyi niiden epäkäytännöllisyytenä. Kunnollisia korjauksia ei tehty koko aikana. Tämä kaikki vauhditti vuoden 1995 päätöstä lakkauttaa Hautjärvi.

OPETUS

Moppe luennoi klo 8.15–9.30, ja klo 10 lähdettiin sairasmatkoille, joilta palattiin syömään klo 13–14. Yksi ryhmä jäi yleensä leikkaamaan tai hoitamaan navettapotilaita. Päivystäjänä oli yksi eläinlääkäri ja kaksi opiskelijaa. Nämä käytännöt ja aikataulut säilyivät samoina koko Hautjärven olemassaolon ajan.

Synnytysoopin harjoituksia varten kerättiin taloista kuolleina syntyneitä tai synnytyksessä kuolleita vasikoita, jotka laitettiin lehmää simuloivan laatikon sisälle rakennettuun nahkaiseen kohtuun erilaisiin asentoihin. Oikeat synnytyspaukset osuvat opiskelijan kohdalle niin harvoin, että on pakko opetella apuvälineiden käyttö ja virheasentojen korjaus fantomeilla. *Moppe* aloitti näihin päiviin asti jatkuneen yhteistyön Ypäjän Hevosjalostuslaitoksen (myöhemmin MT-

TK, nykyään LUKE) kanssa, jossa hän kävi opiskelijoiden kanssa tekemässä tiineystarkastuksia tammoille. Lehmien rektalisointiharjoitukset aloitettiin Lahden teurastamolla. Nämä harjoitukset ja opetusmenetelmät periytyivät seuraaville professoreille.

Kauko Kalle Roine ehti olla professorina vain neljä vuotta. Erittäin terveelliset elämäntavat omannut Roineen Kalle kuoli syöpään 47-vuotiaana. Hänen vaikutuksensa Hautjärveen professorina jäi lyhyeksi, mutta hän ehti kuitenkin olla siellä opettajana lähes 20 vuotta. Hän oli nimenomaan klinikko, jolta on periytynyt käytäntö välttää turhien lääkkeiden käyttöä. Esimerkiksi poikimahalaus hoidettiin kalkilla, eikä siihen tarvittu vitamiineja, kivennäis- tai hivenaineita tai muita tukihaittoja, jotka olivat siihen aikaan yleisiä.

MATTI ALANKO UUDISTI OPETUKSEN

Matti Alangon suurena ansiona pidän opetuksen systemaattista organisointia ja ajanmukaistamista. Hän otti käytäntöön viikkojärjestykset, joiden mukaan kukin opiskelijaryhmä ja eläinlääkäri toimi. Matti itse teki väitöskirjansa karjun sperman kulkeutumisesta emakon munanjohtimiin, ja samalla hänen tehtävänä oli kehittää sikojen keinosiemennystä, joka otti silloin ensi askeleitaan. Sitä varten Hautjärvelle hankittiin sikoja. Myöhemmin tuli myös

lisääntymisongelmaisia karjuja tutkittaviksi. *Mopen* aikanakin oli otettu satunnaisesti spermaa sonneista ja karjuista, mutta nyt andrologian harjoitukset oli merkitty ohjelmaan, joten jokainen opiskelijaryhmä osallistui niihin vuorollaan. Sonnin ja karjun lisäksi mukaan tuli pessi, koira ja myöhemmin ori.

Andrologian lisäksi *Matin* erityisen kiinnostuksen kohde oli nautagynekologia. Hän otti käytäntöön niin sanotut kuukausitarkastukset, joita tehtiin isomille tiloille. Hän itse veti nämä käynnit, joilla tutkittiin kaikki vastapoikineet lehmät, kiimattomat ja tyhjiksi jääneet sekä tehtiin tiineystarkastuksia. Myöhemmin myös **Kalevi Heinonen** ja **Juhani Taponen**, jotka kumpikin väittelivät lehmien lisääntymisestä, saivat tehdä näitä käyntejä. Suomeen *herd health* -tarkastukset tulivat melko myöhään, koska meillä karjat olivat melko pieniä. Tänä päivänä ne ovat rutiinia. Karjakoko on kasvanut ja säännölliset tarkastukset vähentävät käyntejä yksittäisten lehmien vuoksi. Puhumattakaan siitä, että karjan hedelmällisyys ja sitä kautta taloudellinen tulos paranevat.

Tammojen tutkimuspilttuut saatiin vasta 1980-luvulla. Siihen asti tammat sidottiin navetan vintille vievän sillan kylkeen ja varustettiin astutusliinoilla. Terttu Katila opettaa kurssin numero 30 opiskelijoille tamman rektalisointia.

Pari kertaa viikossa yhden eläinlääkärin ja neljän opiskelijan ryhmä lähti Lahden teurastamolle klo 5.30 harjoittelemaan lehmien munasarjojen ja kohdun palpaatiota sekä keinosiemennystä. Sieltä tuotiin tullessa lehmän lisääntymiselinpaketteja Hautjärvellä tehtäviin palpaa-tioharjoituksiin.

Matti ideoi palpaatiotentin, jossa teurastamolta saadut lehmän kohdut munasarjoineen ripustettiin muovilla peitettyyn telineeseen. Sitten opiskelija palpoo kohdun ja munasarjat näkemättä niitä, ja opettaja kirjasi, mitä follikkeleita ja keltarauhasia oli löytynyt.

Matti Alangolla oli useita luottamus-tehtäviä keinosiemennysjärjestöissä, ja hän osallistui siementäjien koulutukseen 30 vuoden ajan. *Matin* pyynnöstä Kalevi Heinonen suunnitteli ja rakensi laatikon naudan keinosiemennysharjoituksiin. Kalevin isällä oli LVI-liike, josta löytyi sopivia materiaaleja, ja Kalevikin osaa tehdä putkitöitä. Tätä laatikkoa ovat monet ulkomaiset vierailijat ihailleet. Sen avulla on mahdollista *kuivaharjoitella* seminetin viemistä kohdunkaulan läpi laatikkoon ripustettuun kohtuun. Niillä harjoiteltiin ennen teurastamoharjoituksia, jolloin tekniikka oli paremmin hallussa ennen elävään lehmään siirtymistä. Nykyään teurastamolla ei enää käydä, joten harjoituslaatikoiden merkitys on vieläkin suurempi.

Utaretulehduksen diagnostiikan ja hoidon sekä vedinsairauksien opetuksen kehittämisestä saamme kiittää **Satu Pyörälää**. Satu väitteli professori **Markus Sandholmin** johdolla utaretulehduksesta ja jatkoi sen jälkeen menestyksellisesti

Hautjärven pitkäaikaisimmat opettajat

Ralph Moberg *1914 †1996; Mäntsälän piirieläinlääkäri 1956-9, obstetriikan ja gynekologian professori 1959-78

Matti Alanko *1935 †2012; assistentti 1962-8, yliassistentti 1975-82, obstetriikan ja gynekologian professori 1983-95

Kauko Roine *1935 †1982; assistentti 1964-7, yliassistentti 1967-77, obstetriikan ja gynekologian professori 1978-82

Sakari Tolonen *1932 †2019; assistentti ja vt. yliassistentti 1959-64.

Kaarlo Kallela *1918 †1996; yliassistentti 1960-64

Pertti Kara *1936; assistentti 1965-70

Erkki Pyörälää *1940, †2019, Mäntsälän piirieläinlääkäri 1969-72, yliassistentti 1972-89, klinikkaeläinlääkäri 1989-96

Pekka Kokkola *1940; assistentti 1970-74

Satu Pyörälää *1950; assistentti 1976-84, yliassistentti 1984-96

Terttu Katila *1949; vs. assistentti 1978, yliassistentti, ambulatoisen klinikan esimies 1979-89, synnytysopin ja ambulatoisen eläinlääkinnän apulaisprofessori 1989-95, vs. professori 1996

Kalevi Heinonen *1956; tutkija 1981 ja 1984-88

Tiina Iivanainen (o.s. Leino) *1957; assistentti, klinikkaeläinlääkäri 1982-90

Pirkko Valmari *1954; erilaisia sijaisuuksia 1982-86

Tiina Kotilainen *1957; assistentti 1984-90, SA tutkija 1990-92

Magnus Andersson *1955; assistentti, yliassistentti 1989-96

Juhani Taponen *1963; vs. yliassistentti 1989-96

Mari Heinonen *1962; yliassistentti 1990-94

Heidi Härtel *1962; klinikkaeläinlääkäri 1992-96

utaretulehdustutkimusta. Satu laajensi aikaisemmin kirurgian opetukseen kuuluneet ompeluharjoitukset perusteelliseksi utare- ja vedindemoksi, jossa opiskelijat harjoittelivat utareen ja vetimien tutkimista, vedininstrumenttien käyttöä ja vedin- haavan ompelua. Myöhemmin mukaan tuli myös ultraäänitutkimus, jota harjoiteltiin valinnaisella kurssilla.

Kaikki Hautjärven opettajat olivat erittäin aktiivisia täydennyskoulutuksen järjestämisessä. Käytännöllisiä ja teoreettisia kursseja ja niiden yhdistelmiä järjestettiin Hautjärvellä ja muallakin Suomessa eri eläinlajeista ja aiheista, muun muassa keinosiemennyksestä ja ultraäänitutkimuksista. Lisäksi monet opettajat osallistuivat täydennyskoulutuksen suunnitteluun kotimaisissa ja pohjoismaisissa järjestöissä.

HEVOSOPETUS

Omaksi ansiokseni katson hevosten lisääntymisopetuksen kehittämisen. Suoritin Illinoisin yliopistossa masterin tutkinnon vuonna 1983 tutkimusaiheenani tammojen kohtutulehdus. Projektiin liittyi myös siemennystä ja spermanottoa, ja lisäksi kävin ohjaajani kanssa isohkossa ravisiitolassa tutkimassa ja siementämässä tammoja. Siten perehdyin oriin spermanottoon, tutkimiseen, käsittelyyn ja laimennusnesteen käyttöön. Olin tietysti innokas soveltamaan oppejani käytäntöön Suomessa. **Erkki Eki Pyörälä** oli yksityispraktiikkana hoitanut lv-ori Express Priden tammoja Skutnabbin tallilla. Keväällä 1983 Express Pridella otettiin käyttöön keinosiemennys, ja kävin

opiskelijoiden kanssa kolme kertaa viikossa siittolassa tutkimassa ja siementämässä tammoja.

Ensimmäinen hevosten keinosiemennyksen täydennyskoulutuskurssi eläinlääkäreille pidettiin jo samana vuonna niin, että luennot ja laboratorioharjoitukset olivat Hautjärvellä ja spermanottoharjoitukset Metsäpirtin siittolassa Nastolassa. Seuraavana vuonna saimme Ypäjältä ori Aporillon Hautjärvelle opetuskäyttöön. Aporillon ansiosta voitiin ottaa myös oriin siitoskyvyn tutkimus ja spermanotto yhdeksi ohjelmanumeroksi andrologian perusopetukseen. Aluksi oriilta otettiin spermaa joko ulkona tai kalustevajassa; myöhemmin spermanottoa varten päällystettiin pihasta alue, johon kiinnitettiin spermanottopukki. Orikurssit siirtyivät aika pian Ypäjälle, jossa oli paremmat tilat ja paljon oriita. Myöhemmin ne eriytyivät ori- ja tammakurssiksi ja olivat parikymmentä vuotta erittäin suosittuina valinnaisina kursseina. Kalliiden kurssien rahoittamiseksi kursseille pääsi myös valmiita eläinlääkäreitä, joilla oli kurssimaksu.

Farmos-yhtymä lahjoitti hankkimansa tutkimustammat opetushevosiksi, mikä mahdollisti tammagynekologian ja siemennysharjoitusten ottamisen mukaan opetusohjelmaan. Tammoista jouduttiin luopumaan, kun muutimme Saarelle.

KÄYTÄNNÖNLÄHEINEN OPETUSKOKONAISUUS

Matti Alanko organisoii opetuksen järjestelmälliseksi monipuoliseksi ohjelmaksi, jonka tarkoituksena oli nimenomaan kliinisten

Erkki Pyörälä synnytysopin harjoituksissa. Taustalla harjoituksissa käytettävät laatikot.

taitojen parantaminen. Esimerkiksi vuosilta 1990–92 löysin opetusohjelmasta seuraavat demonstraatiot/käytännön harjoitukset: nautagynekologian demo, hevosgynecologian demo, hevosgynecologia- ja keinosiemennysharjoitus, koiragynecologian demo, kohtudemot (hevonen, nauta, sika, lammas), vedindemo ja -harjoitukset, laboratorio, synnytysapu ja fetotomia sekä andrologian harjoitukset erikseen oriille, karjulle, pässille ja koiralle. Lisäksi olivat teurastamokäynnit, kuukausitarkastukset, sikalakäynti, Ypäjän käynnit (tammot, keinosiemennys), Jokioisten käynti (lehmägynekologia) ja käynti Salpausselän sonniasemalla. Ohjelmaan etukäteen merkityt harjoitukset olivat tärkeitä myös praktiikan vähenemisen vuoksi. Sairasmatkoille lähteneillä ryhmillä oli riittävästi tapauksia koko päiväksi ja muilla mielekäästä tekemistä. Suurin osa yllä kuvatuista harjoituksista on siirtynyt Saarelle, ja joitakin niistä hyödynnetään nykyisessä kliinistä osaamista mittaavassa käytännön tentissä, jossa ei ole mahdollista käyttää eläviä eläimiä.

Kliinisten taitojen arvioinnista ennen praktiikkaan pääsyä kannettiin jo Hautjärvellä huolta. Ambulatorisen klinikan esimiehenä suunnittelin käytännön kokeen, jossa yksi opiskelija hoiti itsenäisesti tilan eläimet opettajan kirjatessa kaavakkeeseen pisteitä ja huomautuksia. Opiskelijan tuli kysyä anamneesi, tutkia eläin, tehdä diagnoosi, hoitaa eläin ja antaa lopuksi hoito-ohjeet. Lisäksi arvioitiin vuorovai- kutusta, hygieniää ja eläimen käsittelyä. Tentti mittasi kliinisiä taitoja hyvin ja oli erittäin opettavaista. Praktiikkaan pääsi vasta, kun oli suorittanut sen hyväksytysti. Tentistä jouduttiin luopumaan, kun opiskelijoiden lukumäärä kasvoi ja samalla sairasmatkat vähenivät.

Vuonna 1983 aloitin Yhdysvalloissa oppimani käytännön mukaan opiskelijoiden palautejärjestelmän. Palauteiden mukaan opetusta pyrittiin mahdollisuuksien mukaan kehittämään ja opettajat saivat ruusuja ja risuja. Enimmäkseen kiitosta ja ruusuja. Jostain syystä Hautjärvelle valikoitui erinomaisia opettajia ja klinikoita. Suurin ”sy” tästä lankeaa Pyörälän Ekille.

Sahajärven rannalla oli erinomainen rantasauna, joka oli sekä henkilökunnan että opiskelijoiden käytössä. Siellä vietettiin monet juhlat, hyvällä säällä ulkonakin. Kurssi numero 35 grillaaa kauniissa kevätssä kokonaista possua, mikä nautittiin väkevien juomien kera. Liekö possu ollut entinen potilas.

ERKKI SILLANPÄÄ

Eläintenhoitajat Seppo Juselius ja Martti Lampola vievät pitkään opetushevosena palvelutta ori Aporilloa sperman ottoon.

Kirjoittaja emerita professori opiskeli Hautjärvellä kevätlukukauden 1974 ja toimi Hautjärven opettajana vuosina 1978–1996.

Yliassistentti Terttu Katila opiskelijoiden (Kaisa Hermonen, Päivi Kallioniemi, Kirsi Sihto, Eeva Kurki) kanssa sairasmatkalla vuonna 1987. Vanhat Volvot korvattiin Ladoilla, jotka saatiin ilmaiseksi Neuvostoliiton kanssa käydyssä bilateraalikaupassa.

Hänellä oli erinomainen muisti: hän muisti kaikki opiskelijat, heidän tekemisensä ja tekemättä jättämisensä. Näin hän pystyi rekrytoimaan Hautjärvelle sopivia ihmisiä. Suurin osa meistä – myös minä – olimme Ekin hyväksymiä.

Opiskelijat valitsivat Ekin vuonna 1986 Vuoden pedagogiksi, ja vuonna 1993 tämän huomionosoituksen sai Hautjärven koko opettajakunta. Vuoden 1993 kansainvälisessä arvioinnissa Hautjärven opetushenkilöstön panostus sai erityistä kiitosta. Samana

vuonna EKK esitti Hautjärveä koulutuksen ja opetuksen huippuyksiköksi, mutta turhaan. Erkki Pyörälä vihittiin kunniahtoriksi vuonna 2015, perusteluina pitkä ja ansiokas ura pidettynä opettajana.

Opetus Saarella jatkuu paljolti Hautjärvellä aloitettujen menetelmien ja käytäntöjen mukaan. Myös periaatteet, käytännön läheinen opetus, jossa opiskelijat saavat tehdä paljon omin käsin, sekä kannustava ja ystävällinen suhtautuminen opiskelijoihin ovat jääneet.

LISÄTIETOA

Annotationes veterinariae. Suomen Eläinlääkäriliitto 1892–1992. Kirjapaino Osa-kyhtiö Kaleva, Oulu; 1992.

Eläinlääkärimatrikkelit
Kun flutteri unohtui. Eläinlääkäreiden tarinakirja. Fennovet Oy, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä; 2003.

Outi Karemaa. Vanhan tieteenalan nuori korkeakoulu EKK 1945–1995. Anneli Mäkelä-Alitalo, toim. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä; 1995.

Lehmästä leopardiin. Eläinlääkäriyön muistoja. Anneli Mäkelä-Alitalo, toim. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki; 2013.